

Marko Juhant



# Otrokom starši kradejo izkušnje

SPECIALNI PEDAGOG MARKO JUHANT JE ISKAN STROKOVNJAK ZA VZGOJNE IZZIVE SEDANJEGA ČASA. KONKRETEN IN PRAKTIČEN. TAKO V ŽIVLJENJU KOT POGOVORU. IN OB ZAČETKU ŠOLSKEGA LETA STARŠEM POLAGA NA SRCE PREDVSEM DVOJE: NE POSPRAVITE IGRAČ, KER OTROK ODHAJA ŠOLO, IN NE SEDITE OB NJEM, KO DELA NALOGO! MAMA NAJ TOREJ DVIGNE RIT, OTROK PA SVINČNIK, ČE POENOSTAVIMO.

**V**si imamo radi počitnice. Kaj pa obratno - koliko otrok je konec avgusta neučakano in radostno ugotovilo, da bo spet treba v šolo? Oh, teh je veliko!

Šola ni samo pouk in učenje. Še druženje, prijatelji, zanimive stvari, šport ter za najstnike metuljčki v trebuhu. Pa tudi urnik, ki jim občasno omogoča skupinsko brskanje po telefonih - obred, ki jim je poznan in jih pomirja. Prvič sem bil prav presenečen, ko sem izvedel, da menda ni isto, če brskaš sam ali s kom ob sebi. Da ni zabavno vsega poslati, ampak da se kakšna delitev zgodi tudi s pomolitivjo mobilca pod nos - češ, poglej. Manjši delež pa se jih seveda veseli pouka. Navadno tisti, ki že vedo, kaj jih zanima, in tisti, ki jih je na določen predmet navezal sposoben učitelj. Ta, ki dela več, kot le izobražuje - vzgaja. Kar nekaj učencem akademski uspeh na tekmovanjih in drugih srečanjih namreč prinese veliko zadovoljstva ter dviga občutek vrednosti in samopodobo.

**Kdo pa je bolj paničen - starši ali otroci?**

Prvi, seveda. Niti ne prvošolčkov, bolj tistih z ocenami. Čeprav mnogi naredijo precej vzgojne škode že ob prehodu iz predšolskega obdobja v šolo, sami ali ob pomoči starih staršev. "Veš, Nik, zdaj se boš moral nehati igrati in se začeti učiti, saj boš že šolar. Ti, Hanna, pa boš tudi pospravila punčke Frozen - skupaj z Elzo!" Ne pomislijo, da je osnovni kanal za učenje igra, preizkušanje novih možnosti, uporaba domišljije. Strašijo pa jih, ker je strah njih.

**Česa se bojijo?**

Jasnega sporočila, da otrok ni popoln. Ker ob ocenah ni mogoče več zgrešiti, ali so imeli prav, da so v šolo vpisali odličnjaka. Večina nima. Zato tudi odlagajo šolanje malo mlajših otrok, kolikor se le da, z razlogi ali brez njih. Največkrat vedenjsko opaznih, češ da še niso zreli. A še eno leto v vrtcu ali oskrbi starih staršev, ob enakem programu, ne bo nič spremenilo. Samo leto starejši, močnejši in bolj svojeglavi bodo, saj bo napačen vzorec obnašanja še dodatno utrjen.

**Da se s 1. septembrom zgodi ogromna sprememba, ki na glavo obrne družinsko dinamiko, je dejstvo. Kdaj in kako se zato lotiti načrtovanja**

**novega šolskega leta, da bo prehod lažji?**

Za načrtovanje so poskrbele že šole - starši so s večinoma srečali učitelje, prejeli navodila, nek vzgojnih napotkov dobijo še v prvih tednih pouk Torej brez panike, leto in pouk se začnejo počasi prav tako obveznosti. Seveda pa je problem - če starši potrebujejo 40 minut prepira, 10 minut tolažbe in 15 minut motiviranja, da otrok

**Slej ko prej morajo najstniki doživeti, da jih starši ne bodo večno ščitili, še posebej ne, ko napake ponavljajo in se iz njih ničesar ne naučijo.**

## **Kolikokrat ste se vi šli z otrokom igrat pred poukom ob 7.30, ker bo revež osem ur zaprt v šoli? Lastnik psa ima nedvomno res rad svojega prijatelja. Pa vi svojega otroka? Kakšen izgovor ste si našli?**

nazadnje v sedmih minutah naredi nalogo! A za to ni kriva šola.

**Kako jih za napor, ki jim ne diši, potem uspešno motivirati? Da jih bo držalo še v februarju in marcu - in ne le zdaj, ko učbeniki in zvezki še zanimivo dišijo.**

Tisti, ki jim starši z ravnanjem izkazujejo, kako pomembni vrednoti sta znanje in izobrazba, dodatne motivacije ne potrebujejo, le stabilni urnik učenja. Kar pomeni, da obšolskih aktivnosti ne smejo imeti enkrat ob 16. uri, drugič ob 15. uri po pouku, tretjič spet ob 18. uri. Približno štiri tedne rednega učenja oblikuje navado in potem se ob isti uri učijo po zavijanju z očmi ali brez tega. In če imajo ob pomoči pri družinskih opravilih še nekaj prostega časa čez teden, bodo za šolo delali še raje.

**Do kod pravzaprav sega spodbuda in kje se začnejo potuha, vmešavanje, podkupovanje ali čisto odvečen pritisk?**

Spodbuda ne vsebuje lažnih, puhlih obljub. Tudi ne nagrad ali obetov zanjo - to je podkupovanje. Prava mera je, da ima mama na telefonu naravnani alarm, drugačen od drugih zvokov, ko se otrok odpravi k učenju. Seveda se bo ozrl, a modra mama bo samo dvignila glavo v stilu: "Kar presedi se in začni!" To je vse, kar potrebuje. Če bo gledal na uro in opozarjal, bo odgovor pogosto le "samo še malo", zato bo prepričan in siljenje. Znak mora biti mehanski, neodvisen od mamine volje.

**Zlasti prehod iz osnovne šole v srednjo je pogosto naporen. Koliko današnjih 15-letnikov je dovolj zrelih, odgovornih, pripravljenih, da jim gladko steče?**

Več, kot si mislimo! A jim ne dovolimo oziroma pričakujemo preveč. Predvsem zato, ker samostojnosti ne dovoljujemo že po etapah. Preprost primer: otrok se v svoji sobi uči vse predmete, kjer

dosega dogovorjene (realno pričakovane!) rezultate. Eden, dva pa mu ne gresta, zato naj se zanj pripravljata za jedilno mizo. A ne skupaj z mamo! Ta naj kuha! Ko doseže dogovorjeno oceno, se tudi za te spet pripravljata sam in brez nadzora v sobi. Če ocena ponovno pade, pa naj se seli nazaj za mizo v jedilnico, v kuhinjo. Zakaj bo dal vse od sebe? Ker ne želi biti nadzorovan!

**Z vedenjem pa izražajo frustracije, ki jih ne znajo obvladati, in kličejo na pomoč - naj bo z nasiljem, težavami, depresivnostjo, anksioznostjo, samopoškodbami. Kje nam najpogosteje spodsne, da so šibko opremljeni in "odplavajo" v kalne vode?**

Spodsne že zgodaj, saj mnogi starši krčevito pazijo, da otrok ne dobi ustreznih izkušenj, ki ga pripravijo na življenje. To je odpornost na frustracijo. Na to, da bodo prenesli, da niso vedno prvi, da se morajo kdaj ustaviti in da morajo nadaljevati, čeprav bi radi odnehali. Odkrivati morajo meje, spoznavati sebe, družbo. Le kako, če so ločeni od vrstnikov in ne smejo ničesar preizkusiti, v odnose z drugimi pa se neprestano vmešavajo odrasli, "dron starši" se jim reče danes. Kako naj se otrok potem pozna in oblikuje, če mu krademo izkušnje?

**Postajajo potem patološki otroci ali družba, v kateri živimo?**

Današnji se genetsko skoraj ne razlikujejo od rojenih pred letom 1980 (indigb generacija) ali od drugih s toliko imenitnimi imeni. Problem torej ni v otrocih, temveč v družbi - in prvi jim življenje uravnava starši. Tukaj je izvor težav. Okuženi so namreč z različnimi odkloni od vzgoje, zato producirajo šibke, neodporne in kljub blaznim možnostim povezav zelo osamljene osebe. Od premehe vzgoje do vzgajanja z odlagalističnimi - otroci so povsod, samo ne s starši! Niso jih naučili ravnati z močnimi čustvi, kot so jeza ali ljubezen, strah. In zdaj ob njih zdvijajo ter jih projicirajo navzven, dokler jih družba ne ustavi. Ob slabi samopodobi pa se obrnejo navznoter in si škodujejo. Otroci so torej v redu, problem so starši in z lažnimi vrednotami okužena stroka. Ekonomisti denimo ne poznajo pojma dovolj, le več je tisti pravi. In za starše ni dovolj petica, punca bi morala doseči vse točke! Dvajsetletnik ne zna doživeti ugodja varne vožnje z motorjem, dovolj mu je le adrenalinska dirka z 210 kilometri na uro. Učiteljica za test pripravi 30 vprašanj, da bo videti bolj strokovno in v trendu s kolegi, čeprav bi znanje zlahka preverila že s petimi izbranimi ...

**Do kdaj potem naj dobro spremljamo otroka in kdaj naj odgovornost za napake, soočanje s posledicami, neuspehi prepustimo njemu?**

Če ga poznate, hitro veste, da je kaj narobe. Zato zaslisevalske metode niso primerne, dovolj je pogovor, po katerem preverite še pri drugih ter po potrebi ukrepajte - sami ali ob njegovi prisotnosti. To mu prinaša občutek varnosti, če je bil ogrožen, kadar ni, pa mu z vmešavanjem delate sramoto. In

posledice svojih dejanj mora doživljati od malega, kako naj sicer ve, da je nekaj narobe? Zakaj bi potem spremenil vedenje? Najboljše so seveda nara-vne, a se vedno ne obnesejo, niso primerne. Takrat bo primeren starševski ukrep - kazen, če hočete. Ja, kazen! Ker ga bo dobro izbrana spodbudila k več samostojnosti in k intenzivnemu reševanju.

**In kaj naj naredimo, ko opazimo, da ga "odnaša na odprto morje", za pomoč pa še vedno ne prosi?**

Ali bodo starši premišljeno, ne malomarno in brezbrizno, počakali, naj bo odvisno od predvidenih posledic. Te ne smejo biti trajne in take, da bi otroka ožigosale za vedno. Streznenje pa potrebujejo. Tudi več izkušenj in manj zaščite, sicer bodo le stari, odrasli pa ne. Ko se za poseganje odločijo, pa naj ga opravijo kar se da malo. Slej ko prej morajo najstniki doživeti, da jih starši ne bodo večno ščitili, še posebno, ko napake ponavljajo in se iz njih ničesar ne naučijo.

**Za vzgajanje pa sta potrebna čas in energija. In starši, ki se iz službe vrnejo okoli šestih zvečer, nimajo ne prvega ne drugega. Rešitev?**

Pari, ki se odločajo za otroka, naj leto prej dobijo pasjega mladička. Tako bodo videli, da so z njim stroški, da dela škodo, če se z njim ne ukvarjaš, da terja čas ... Če jima uspe, vzgojita socializiranega, družabnega, radovednega in živahnega kučka (ne plašnega, politega cucka), kaže, da bosta morda uspešna tudi pri vzgoji otroka. In po mojih izkušnjah takšni pari ostanejo skupaj, medtem ko se tisti z mačkami pogosto razidejo. Morda, ker ni videti napredka pri vzgoji. Če pa ste ob tem primerjanju ljubezni in vzgoje morda užaljeni, pa imam neprijetno vprašanje: ste že kdaj pri minus 15 ob 5.30 videli lastnika, ki je peljal svojega kuža na sprehod ter sta norela po snegu, ker bo revež potem osem ur v zaprtem prostoru? Ste, kajne! In kolikokrat ste se vi šli z otrokom igrati pred poukom ob 7.30, ker bo revež osem ur zaprt v šoli? Lastnik psa ima nedvomno res rad svojega prijatelja. Pa vi svojega otroka? Kakšen izgovor ste si našli?

## **GOST NA PREDAVANJU V MARIBORU**

Marko Juhant, ki je povzročil velik pretres s knjigo Varuh otrokovih dolžnosti, v kateri kategorično nasprotuje permissivni vzgoji, saj ta ustvarja otroke in mladostnike, ki se niso sposobni spopasti z izzivi življenja, ker za njimi vedno stojijo starši, bo 17. novembra v Mariboru tudi eden od štirih gostov prvega Večerovega jesenskega Maratona pozitivne psihologije.